

Cyfarfod	Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi
Dyddiad	04 Chwefror 2021
Aelod Cabinet	Y Cyng. Gareth Thomas Aelod Cabinet Economi a Chymuned
Swyddog Cyswllt	Roland Evans rolandwynevens@gwynedd.llyw.cymru 01286 679 450
Adran	Economi a Chymuned

1. Teitl yr eitem

Y broses o ddatblygu Egwyddorion Economi Ymweld newydd i Wynedd

2. Pam bod angen craffu?

- 2.1. Cyflwynir yr adroddiad i'w graffu ar gais y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi.
- 2.2. Mae'r maes twristiaeth wedi bod yn derbyn sylw gan y Cyngor fel rhan o flaenoriaethau Cynllun Gwynedd.
- 2.3. Cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Craffu hwn ar y prosiect 'Elwa o Dwristiaeth' ar 10 Hydref 2019 a chytunwyd y byddai diweddariad ar y broses o ddatblygu egwyddorion i'r dyfodol.
- 2.4. Yn dilyn hyn mae nifer o drafodaethau wedi eu cynnal i ddatblygu Egwyddorion Economi Ymweld newydd ar gyfer y sir.
- 2.5. Mae'r Cyfnod Covid-19 ar effaith mae'n ei gael ar yr economi ymweld yn lleol wedi atgyfnerthu'r angen i adolygu a chytuno ar egwyddorion newydd ar gyfer y dyfodol.
- 2.6. Gofynnir i'r Pwyllgor graffu'r camau sydd wedi eu cymryd hyd yma wrth ddatblygu'r egwyddorion a'r amserlen ar gyfer mabwysiadu'r egwyddorion ar gyfer llywio twristiaeth yng Ngwynedd i'r dyfodol.

3. Cefndir

- 3.1. Cyn y cyfnod Covid-19, roedd y sector twristiaeth wedi tyfu i fod yn cyfrannu dros £1.35bn i economi Gwynedd ac yn cyflogi dros 18,200 o bobl gyda 7.81m o ymwelwyr yn ymweld yn flynyddol. Mae hyn wedi ei selio ar ddata o fodel 'STEAM' (Scarborough Tourism Economic Assessment Model).
- 3.2. Er ei fod yn sector pwysig, mae'r data STEAM hefyd yn amlygu bod lefelau cyflog yn isel iawn o fewn y sector yng Ngwynedd o'i gymharu a sectorau eraill ac ardaloedd eraill.
- 3.3. Mae'r cyfnod Covid-19 wedi amlygu rhai materion sydd angen sylw, yn enwedig o ran diffyg amrywiaeth yn economi wledig y sir gyda gor-ddibyniaeth ar dwristiaeth mewn rhai ardaloedd. Yn ogystal mae pryderon mewn rhai rhannau o Wynedd am ddiffyg balans twristiaeth sy'n creu pwysau cynyddol ar y prif botiau mêl ac effaith hynny ar gymunedau a'r Gymraeg.

- 3.4. Yn ddi-os, bydd y pandemig yn cael effaith sylweddol ar y diwydiant – gyda'r World Tourism Organisation (UNWTO) yn amcangyfrif ein bod wedi gweld gostyngiad o 72% yn niferoedd yr ymwelwyr sy'n cyrraedd o dramor ar draws y byd yn 2020 o'i gymharu a 2019. Mae'r Sefydliad hefyd yn rhagweld y bydd Prydain yn un o'r 10 gwlad¹ yn rhyngwladol fydd wedi eu heffeithio waethaf gan Cofid-19 o ran yr economi ymweld, ac yn credu y bydd 75m o swyddi yn cael eu colli'n fyd-eang.
- 3.5. Mae ffigyrau drafft STEAM Gwynedd ar gyfer 2019–2020 a 2020-2021 yn awgrymu ein bod wedi gweld gostyngiad o rhwng 50%-60% yng ngwerth y sector, tra bo Visit Britain yn awgrymu bod twristiaeth domestig ym Mhrydain wedi gostwng o 46% yn ystod 2020.
- 3.6. Mae'n trafodaethau ar egwyddorion i'r dyfodol yn amserol iawn ac yn cynnig cyfle i ni geisio asesu'r economi ymweld yng Ngwynedd gan gytuno ar egwyddorion newydd i lywio ein blaenoriaethau tymor hir i gefnogi sector cynaliadwy a Chymreig.
- 3.7. Fel rhan o'r broses o ddatblygu Egwyddorion Economi Ymweld Cynaliadwy drafft i Wynedd, ymgwymerwyd a'r gweithgareddau canlynol:
- Ystyriaeth o enghreifftiau o flaenoriaethau ac egwyddorion twristiaeth mewn ardaloedd eraill
 - Trafodaethau a gweithdai gyda'r Tîm Arweinyddiaeth
 - Trafodaethau gyda'r sector
 - Gweithdai gydag Aelodau'r Cyngor a Pharc Cenedlaethol Eryri
 - Trafodaethau gyda Chroeso Cymru
 - Grwpiau ffocws gyda chynrychiolwyr o'r sector

4. Edrych i'r dyfodol: Diffiniad o Dwristiaeth Gynaliadwy neu Gyfrifol

- 4.1. Wrth edrych i lunio ein hegwyddorion ar gyfer y dyfodol, rhoddwyd ystyriaeth i ddiffiniad o dwristiaeth gynaliadwy neu gyfrifol.
- 4.2. Mae'r UNWTO yn diffinio twristiaeth gynaliadwy, yn syml fel:
“Twristiaeth sy'n cymryd llawn ystyriaeth o'i effaith economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol presennol ac i'r dyfodol, gan ymateb i anghenion ymwelwyr, y diwydiant, yr amgylchedd a chymunedau lleol”.
- 4.3. Dylai twristiaeth gynaliadwy neu gyfrifol:
- Wneud y defnydd gorau o adnoddau amgylcheddol sy'n ran mor allweddol o ddatblygiad twristiaeth, gan gynnal prosesau ecolegol hanfodol a chynorthwyo i warchod treftadaeth naturiol a bioamrywiaeth
 - Barchu hynodrydd cymdeithasol-ddiwylliannol cymunedau, warchod eu treftadaeth ddiwylliannol adeiledig a byw a'u gwerthoedd traddodiadol, a chyfrannu at ddealltwriaeth a goddefgarwch rhyng-ddiwylliannol;
 - Sicrhau gweithgaredd economaidd gynaliadwy a hir-dymor, gan ddarparu buddion cymdeithasol-economaidd i holl randdeiliaid wedi' ddosbarthu'n gyfartal yn cynnwys cyflogaeth sefydlog a chyfleon i ennill incwm a gwasanaethau cymdeithasol i gymunedau; a chyfrannu at drechu tlodi.

¹ Ffrainc, Sbaen, UDA, China, Yr Eidal, Twrci, Mecsico, Yr Almaen, Prydain, Gwlad Thai

4.4. Gall cymunedau lleol ac ymwelwyr gael budd o dwristiaeth cynaliadwy. Gall arwain at well cyswllt gyda chymunedau a'r sector, twristiaeth o ansawdd uchel ac amgylchedd naturiol ac adeiledig sy'n cael ei ofalu amdano .

4.5. Yn Yr Alban, diffinnir twristiaeth gynaliadwy fel:

- Trafnidiaeth gwyrdd a chynaliadwy
- Busnesau mwy 'gwyrdd' yn cefnogi cymunedau a chyflenwyr lleol
- Twristiaeth cynhwysol i bawb
- Dosbarthiad teg o ymwelwyr
- Deall effaith twristiaeth ar yr amgylchedd a'r ardal leol

4.6. Mae Seland Newydd wedi datblygu cynllun i hyrwyddo twristiaeth gynaliadwy ymysg busnesau, ymwelwyr a chymunedau. Y cynllun 'Tiaki Promise' (Gofalu am bobl a lle heddiw ac i'r dyfodol). Mae'r cynllun yn canolbwyntio ar:

- Yrru'n ddiogel
- Dangos Parch
- Amddiffyn Natur
- Paratoi cyn ymweld
- Cadw Seland Newydd yn Lân

4.7. Mae blaenoriaethau newydd Croeso Cymru hefyd yn ceisio mabwysiadu egwyddorion twristiaeth gynaliadwy gyda'r 'Bro a'r Byd' yn derbyn sylw yn benodol. Mae eu Strategaeth newydd ar gyfer yr economi ymweld i'w gweld [yma](#).

5. Materion a amlygwyd yng ngweithdai Aelodau Gwynedd a'r Parc Cenedlaethol

5.1. Yn dilyn gweithdai gydag Aelodau'r Cyngor a'r Parc Cenedlaethol a gynhaliwyd fis Chwefror 2020 i ystyried y bygythiadau a'r cyfleon, gellir ceisio crynhoi'r materion yn fras fel a ganlyn:

- Cefnogi'r Sector i ddatblygu fel rhan o'r Economi Sylfaenol a chryfhau cadwyni cyflenwi lleol
- Dathlu hynodrwydd Gwynedd a'r Iaith Gymraeg
- Cymunedau Byw a Chynaliadwy gydag Isadeiledd safonol i bawb a threfn gynllunio briodol
- Gwella Gwerth y sector a gyrfaoedd cynaliadwy gyda chyflog da i bobl Gwynedd trwy'r flwyddyn
- Sicrhau bod Gwynedd yn elwa o'r twristiaid sy'n ymweld – treth / ardoll + hyrwyddo mentro i'r sector
- Sicrhau gwarchod a chynnal ein amgylchedd a bywyd gwyllt eithriadol
- Gweithio mewn partneriaeth
- Cyd-bwysedd economi – amgylchedd – cymunedau

6. Datblygu Egwyddorion i Wynedd

6.1. O ystyried yr enghreifftiau o ardaloedd eraill, y trafodaethau, y gweithdai aelodau a'r grwpiau ffocws gyda'r sector, aethpwyd ati i ddrafftio gweledigaeth ac egwyddorion drafft ar gyfer y dyfodol gydag Is-Grŵp Twristiaeth y Bwrdd Adfywio.

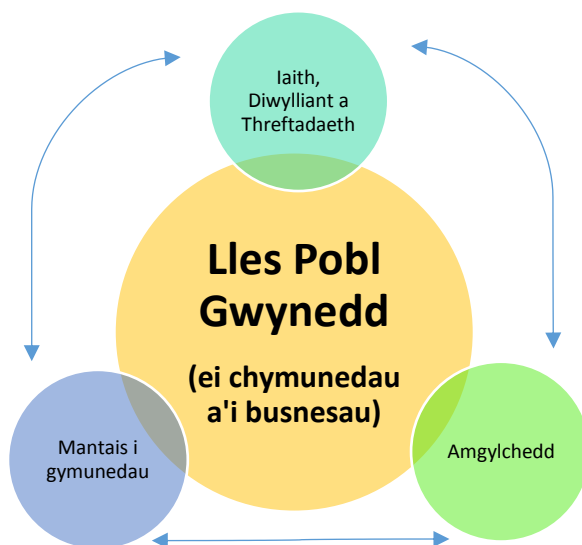
6.2. Gweledigaeth drafft:

“Rydym eisiau cefnogi Economi Ymweld sydd er budd a lles pobl Gwynedd”

6.3. Er mwyn cyflawni’r weledigaeth, mae Cyngor Gwynedd yn cefnogi Economi Ymweld sy’n cyd-fynd gydag egwyddorion Twristiaeth Cynaliadwy Sefydliad Twristiaeth y Byd y Cenhedloedd Unedig. Bydd Cyngor Gwynedd yn cefnogi economi ymweld sy’n:

- dathlu a pharchu ein cymunedau, iaith a’n diwylliant;
- cynnal a pharchu ein hamgylchedd;
- sicrhau bod y manteision i gymunedau Gwynedd yn fwy nac unrhyw anfanteision

6.4. Gellir darlunio’n hegwyddorion ar gyfer economi ymweld cynaliadwy i’r dyfodol ar sail model cyd-ddibynol gyda Lles Pobl Gwynedd yn ganolog:

6.5. Mae’r 3 prif egwyddor drafft yn cynnwys is-egwyddorion sy’n gosod cyfeiriad pellach:

Dathlu a Pharchu ein Cymunedau, Iaith, Diwylliant a Threftadaeth

- Economi ymweld ym mherchnogaeth ein cymunedau gyda phwyslais ar falchder bro
- Economi ymweld sy’n arweinydd mewn Treftadaeth, Iaith, Diwylliant ac Awyr Agored

Cynnal a Pharchu ein Hamgylchedd

- Economi ymweld sy’n parchu ein hamgylchedd naturiol ac adeiledig ac yn ystyried goblygiadau datblygiadau’r economi ymweld a’r ein hamgylchedd heddiw ac i’r dyfodol
- Economi ymweld sy’n arweinydd mewn datblygiadau ac isadeiledd cynaliadwy a charbon isel.

Sicrhau bod y manteision i gymunedau Gwynedd yn fwy nac unrhyw anfanteision

- Economi ymweld sy’n sicrhau bod isadeiledd ac adnoddau’n cyfrannu at lesiant y gymuned trwy’r flwyddyn
- Economi ymweld sy’n ffynnu er lles pobl a busnesau Gwynedd ac sy’n cynnig cyfleon cyflogaeth o ansawdd i bobl leol trwy’r flwyddyn
- Economi ymweld sy’n hyrwyddo perchnogaeth leol, yn cefnogi cadwyni cyflenwi a chynnyrch lleol
- Economi ymweld sy’n gwella ansawdd y profiad a’r cynnig i bawb.

6.6. Mae tabl yn Atodiad A yn amlinellu'r Egwyddorion drafft a gweithgareddau posib gellid eu hystyried i gefnogi'r egwyddor.

7. Ystyriaethau pellach

- 7.1. Yn ystod cyfarfod y Cyngor ar 1 Hydref 2020, penderfynwyd, mewn cydweithrediad gyda Pharc Cenedlaethol Eryri y dylid ymchwilio ar frys i'r posibilrwydd o godi tal ar ymwelwyr sy'n ymweld a rhannau o'r Parc, yn arbennig felly ar, ac o amgylch, yr Wyddfa ei hun.
- 7.2. Mae ystyriaeth i'r elfen yma yn cael ei gyfarch yn yr egwyddor 'Sicrhau bod y manteision i gymunedau Gwynedd yn fwy nac unrhyw anfanteision'. Un o'r gweithgareddau posib y gellid eu hystyried o dan yr egwyddor yma ydi 'Treth Ymwelwyr'.
- 7.3. Ymchwiliwyd i'r ffordd orau o gael budd i gymunedau Gwynedd o ymwelwyr trwy'r prosiect 'Elwa o Dwristiaeth' ac roedd treth ymwelwyr yn un o'r ystyriaethau hynny. Yn anffodus nid oes gan y Cyngor yr hawl cyfreithiol i weithredu treth o'r fath ar hyn o'r bryd ac mae trafodaethau'n parhau gyda Llywodraeth Cymru.
- 7.4. Mae llythyr ymateb gan y Parc Cenedlaethol i'r penderfyniad gan y Cyngor ar 1 Hydref i'w weld yn Atodiad B.

8. Camau nesaf

- 8.1. Bwriedir cynnal gweithdy gydag holl aelodau'r Cyngor a'r Parc Cenedlaethol ar 2 Mawrth i gyflwyno'r egwyddorion drafft ac i dderbyn adborth gychwynnol gan Aelodau ar y canlynol:
 - Ydy'r egwyddorion drafft yn adlewyrchu'n trafodaethau a'r hyn adroddwyd yn y gweithdai?
 - Oes unrhyw beth ar goll?
 - Oes rhywbeth angen ei wella?
- 8.2. Yn dilyn y Gweithdy Aelodau, y bwriad fydd cyflwyno'r egwyddorion i gyfarfod o'r Cabinet er mwyn eu mabwysiadu ar ffurf drafft i ymgynghori arnynt gyda phobl Gwynedd.
- 8.3. Bydd yr ymgynghoriad yn cael ei gynnal gyda busnesau yn yr economi ymweld yng Ngwynedd, y Bartneriaeth Rheolaeth Cyrchfan a phobl a chymunedau Gwynedd.
- 8.4. Yn dilyn yr ymgynghoriad gyda phobl Gwynedd, ein bwriad fydd ystyried yr ymatebion a mabwysiadu'r egwyddorion er mwyn llunio Cynllun Economi Ymweld Cynaliadwy Gwynedd 2030 erbyn yr Haf 2021.

9. Casgliad

- 9.1. Gwahoddir y Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi i graffu'r camau a gymerwyd hyd yma i lunio'r egwyddorion economi ymweld drafft a'r camau y bwriedir eu cymryd i lunio Cynllun Economi Ymweld Cynaliadwy Gwynedd 2030.

Atodiad A

Yn y tabl isod, manylir ar y gweithgareddau posib y gellid eu cefnogi fel sail i'r egwyddorion hyn. Gallai'r rhain lywio datblygiad Cynllun Gweithredu Economi Ymweld Cynaliadwy Gwynedd 2030:

Them Egwyddor	Manylion Egwyddor	Gweithgaredd posib
Dathlu a Pharchu ein Cymunedau, Iaith, Diwylliant a Threftadaeth	<ul style="list-style-type: none"> Economi ymweld ym mherchnogaeth ein cymunedau gyda phwyslais ar falchder bro Economi ymweld sy'n arweinydd mewn Treftadaeth, iaith, Diwylliant ac Awyr Agored 	<ul style="list-style-type: none"> Cryfhau'r cyswllt rhwng cymunedau a'r economi ymweld a chefnogi datblygiadau wedi eu gwreiddio yn y gymuned. Naws am Le: Cefnogi economi ymweld sy'n hyrwyddo'r Gymraeg a diwylliant Gwynedd ac amlygu ein hynodrwydd drwy annog defnydd o'r iaith a'r diwylliant mewn atyniadau a busnesau. Rhoi ystyriaeth i effaith datblygiadau ar yr iaith Gymraeg a chyfleon i'w hyrwyddo a'i datblygu – gan gynnwys targedu marchnad Cymru. Safle Treftadaeth Byd Tirlun Llechi Gogledd Orllewin Cymru.
Cynnal a Pharchu ein Hamgylchedd	<ul style="list-style-type: none"> Economi ymweld sy'n parchu ein hamgylchedd naturiol ac adeiledig ac yn ystyried goblygiadau datblygiadau'r economi ymweld a'r ein hamgylchedd heddiw ac i'r dyfodol Economi ymweld sy'n arweinydd mewn datblygiadau ac isadeiledd cynaliadwy a charbon isel. 	<ul style="list-style-type: none"> Ymledu ymwelwyr o'r potiau mêl i rannau eraill mewn modd cynaliadwy – e.e. Cynllun Trafnidiaeth Eryri + cludiant cyhoeddus. Datblygu rhwydwaith o bwyntiau gwefru trydan. Datblygu rhwydwaith o bwyntiau llenwi poteli dwr. Gwynedd di-blastig

Sicrhau bod y manteision i gymunedau lleol yn fwy nac unrhyw anafanteision

- Economi ymweld sy'n sicrhau bod isadeiledd ac adnoddau'n cyfrannu at lesiant y gymuned trwy'r flwyddyn
- Economi ymweld sy'n ffynnu er lles pobl a busnesau Gwynedd ac sy'n cynnig cyfleon cyflogaeth o ansawdd i bobl leol trwy'r flwyddyn
- Economi ymweld sy'n hyrwyddo perchnogaeth leol, yn cefnogi cadwyni cyflenwi a chynnyrch lleol
- Economi ymweld sy'n gwella ansawdd y profiad a'r cynnig i bawb.
- Adolygu trefniadau rheolaeth o ail-gartrefi a hyrwyddo bylchau mewn llety wedi' wasanaethu.
- Isadeiledd elfennol cymuned: biniau, ailgylchu, ffyrdd, glendid, toiledau, llwybrau, tref-weddau, parcio, adnoddau'r arfordir.
- Technoleg gwybodaeth (Wi-Fi / Band eang ayb) gan ymateb i anghenion yr economi ymweld a'r dechnoleg ddiweddaraf.
- Rheoli gwersylla gwyllt a chartrefi-modur (motorhomes).
- Rhwydweithiau gwasanaeth trafndiaeth cyhoeddus o safon ac integredig.
- Cydweithio gyda'r Llywodraeth i ddatblygu Treth Ymwelwyr i gefnogi gwasanaethau a chymunedau.
- Codi ymwybyddiaeth o broffil y sector a chyfleon gwaith ymysg pobl Gwynedd, ysgolion a cholegau er mwyn hyrwyddo llwybrau gyrfa i bobl leol fentro iddynt.
- Hyfforddiant mewn bylchau sgiliau a sgiliau angenrheidiol.
- Darparu gwybodaeth a marchnata digidol arloesol.
- Targedu marchnadoedd o werth uwch sy'n gwario mwy ac yn ymweld trwy'r flwyddyn gan ymestyn y tymor.
- Hyrwyddo cysylltiadau a chyfleon i fusnesau'r 'eco-system twristiaeth' a chadwyni cyflenwi lleol.

Atodiad B

Llythyr ymateb gan y Parc Cenedlaethol i'r penderfyniad i ymchwilio ar frys i'r posibilrwydd o godi tal ar ymwelwyr sy'n ymweld a rhannau o'r Parc, yn arbennig felly ar, ac o amgylch, yr Wyddfa ei hun.